

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 7.

Lördagen den 18 Februari

1871.

Folket och dess representanter.

Svenskens tröga natur förräder just i detta ögonblick en af de hetsigheter hvaraf den, efter en berömd konstfilosofs namnkunniga uttryck, är full. Den uppeggade sinnesstämningen ger sig luft öfver allt hvar man kommer, i sällskapskretsarne, i djupet af familjerna, men framför allt i pressen. Det är något galet, något som kommit på sned, — så mycket ser man genast, och vi nordens fransmän stå på väg att upprepa våra föredömens utrop, så ofta det går dem aldrig så litet illa, *nous sommes trahis* — man har förrådt oss, — fastän lyckligtvis vårt mera flegmatiska lynne ger en fogligare form åt vår oro.

Hvad har då skett? Ingenting annat än hvad vi alla kunnat och bort vänta. Svenska folket har länge på ett oförsvarligt sätt försummat sina försvarsanstalter; de bedröfliga världshändelserna ropa oss i öronen en varning, och nationen, öfverraskad och yrvaken, springer upp för att göra ett storverk, då den ena hälften af folkets lagliga ombud på en gång ropar stopp, *non possumus*, hvilket här betyder att de icke vilja. Regeringen begär af dem anslag till utomordentliga utgifter för anskaffande af förråd, och förelägger dem ett förslag till arméurättning, grundadt på samma allmänna värnepligt hvars abstrakta grundsatser de så högljudt predikat, men derjemte på bibehållandet af reala förpligtelser, hvilka de satt sig i hufvudet att af-

kasta. De säga då, hvad de så många gånger förut antydt att de vid ett sådant tillfälle som nu skulle komma att säga: »Denna gång är det vi som ha makten. Tag bort indelningsverket och gif oss personligt de sextio millioner som utgöra dess kapitalvärde, så skola vi tänka på det öfriga. Vi lofva ingenting bestämdt, men det är möjligt att vi till en viss grad skulle kunna åtaga oss vissa personliga förpligtelser i och för landtförsvaret; men så mycket är säkert, att så länge vi ej få vår vilja fram, säga vi nej till allt.»

Huru kunde man väl också tro att de skulle säga något annat? Äfven deri äro vi nordens fransmän, att vi tro allt hvad vi önska och ingenting annat. Men nu hade vi önskat att majoriteten i Andra kammaren väl icke skulle genast och obetingadt ingå på den kungliga landtförsvarspropositionen, men att den åtminstone skulle visa benägenhet att allvarligt taga i betraktande huru vårt försvar bäst måtte kunna ordnas. Vi hade lika mycket skäl att vänta något sådant, som fransmännen hade skäl att vid krigets början vänta en hjälparmé från det neutrala Belgien, en förhoppning som, efter hvad vi nyligen sett, likväl i verkligheten existerade.

Man har mycket strängt klandrat tillsättningen af den niomannakomité inom Andra kammarens majoritet som skall gifva råd åt samma kammares ledamöter i föi-

svarsutskottet, eller för att tala ut saken litet fullständigare, reglera komiténs åtgärder i öfverensstämmelse med majoritetens åsikter. Vi gilla ej detta steg -- tvärtom -- men det kan dock strängt taget icke sägas stå i strid med grundlagens bokstaf, och ur partiets egen synpunkt kan ingenting vara naturligare. Troget traditionerna inom det gamla bondeståndet, hvars barn det är i rätt nedstigande linia, och hvars alla intressen, tänkesätt och vanor det tagit i arf, har partiet insatt alla sina ledande förmågor i statsutskottet, och kunde i det särskilda endast använda underordnade kapaciteter, jemte en eller två bundsförvandter ur ett främmande läger, hvilka försigtigheten fordrade att öfvervaka. Ingenting var derföre naturligare än att partiets chefer skulle taga utskottets makt i sina händer. Då de, så vidt vi känna, icke sökt, liksom det venetianska tiomannarådet, gömma sig i mörkret utan uppträdt med öppet visir, hafva de dermed förvärfvat rätt till erkännande af ett icke ringa mod. De veta utan tvifvel ganska väl med sig, att de tagit på sig hela ansvaret för det sätt hvarpå den kammare hvars majoritet de beherrska kommer att behandla försvarsfrågan, och om denna kammares röst genom slummen blir den bestämmande för frågans utgång inom riksdagen, så är det till dessa nio män folket har att hålla sig. En sådan rol, när den icke pålägges af nödvändigheten utan fritt väljes af personer som kommit till myndiga år och hafva någon bekantskap med samhällsangelägenheter, är icke utan sin storhet, och om det skulle hända oss den olyckan att utan tillräckliga försvarsberedelser blifva anfallne med krig, med den följd som deraf är att förutse, skola dessa nio namn icke sakna sin betydelse i fäderneslandets historia. Det är af denna anledning vi här uppräknat dem, i den ordning de blifvit för oss i tal och tryck uppgifna, nemligen:

grefve	<i>Arvid F. Posse</i> ,	godsegare,
hr	<i>Emil Key</i>	godsegare,
hr	<i>Carl Iffarsson</i> ,	hemmansegare,
	fullmäktig i riksbanken,	
hr	<i>Jan Andersson</i> ,	i Jönvik,
		hemmansegare,
hr	<i>Sven Nilsson</i> ,	hemmansegare,
Friherre	<i>John Ericson</i> ,	f. d. kapten,
hr	<i>Jöns Rundbäck</i> ,	orgelnist,
hr	<i>Per Engman</i> ,	hemmansegare,

hr *O. E. Carlsund*, f. d. föreståndare för Motala mekaniska verkstad. Friherre Ericson, hr Sven Nilsson och hr Engman äro på samma gång ledamöter i försvarsutskottet.

Vi hafva i en föregående uppsats uttalat den öfvertygelsen, att försvarsfrågan icke skulle komma till någon lösning under detta års riksdag, och att det vore godt, om riksdagen kunde förena sig om vissa grunder, på det regeringen skulle kunna i enlighet med dem upprätta en fullständigt utarbetad plan, hvilken kunde föreläggas en för ändamålet särskildt sammankallad urtima riksdag, för att då på en gång antagas eller förkastas. Det går icke för sig för en samling af trehundra personer, af hvilka minsta antalet äro sakkunnige, att i detalj uppgöra så omfattande organisationer, men då man blifvit ense om de gränser inom hvilka folket vill uppoffra penningar och tid för sitt försvar, bör riksdagen utan svårighet kunna förena sig om en på dessa principer hvilande arméinrättning. Såsom saken nu blifvit inledd, skall hvarje fråga om militäriska detaljer endast gifva ett tillfälle mer att sönderrifva det hela, då man icke är ense om de enklaste grunder på hvilka det hvilar.

Vi yttrade i det föregående, att den nu rådande majoriteten i Andra kammaren är den sanmfärdige arftagaren af det gamla bondeståndets traditioner, och vi fälde detta uttryck hvarken i tadlande eller berömmande mening: det är helt enkelt ett faktum, som ingen med någon grad af sakkunskap lärer vara böjd att bestrida. De som motsatte sig den nya riksdagsordningens införande gjorde detta hufvudsakligen af farhågan att landet genom den skulle komma under ett »bonderegemente», och äfven för dem af förslagens vänner som sågo litet djupare, var det klart, att den nya grundlagens bestämmingar ovilkorligen lade den politiska makten i den sjelfegande allmogens händer. Det kunde ej vara annorlunda. De under den gamla riksdagsordningen röstberättigade i bondeståndet utgjorde en öfvervägande majoritet, och deras antal beräknades af 1846 års representationskomité till 170,254 personer. Valmännen efter den nya lagen uppgåfvos, vid 1866 års val till Andra kammaren, till 206,960 för landet och 27,303 för städerna, eller tillsammans 234,263. Det är sant, att

några hundratal, möjligen till och med ett eller annat tusende, förlorade sin rösträtt derigenom att deras egendom icke uppgick till 1,000 rdr taxeringsvärde, men i stället tillkommo 9,937 arrendatorer, hvilka hafva alldeles enahanda intressen som den öfriga allmogen, och dessutom några tusen innehafvare af icke i mantal satt jord, äfven som bevillningsbetalande, med hvilka förhållandet är alldeles detsamma. Det var följaktligen ingenting oväntadt, att då 1867 års riksdag sammanträdde, återfåns en stor del af det förra bondeståndet, förstärkt med åtskilliga stormän, hvilka funno det öfverensstämmande med sin smak eller sina fördelar att i allt hufvudsakligt ställa sig på allmogens sida.

Det fordrades således intet utomordentligt skarpsinne för att inse, att den nya kammaren skulle i sina ledande beståndsdelar blifva ett uttryck af allmogens tänkesätt och önskningsar, och det hörde nog mycken optimism till att vänta, att dessa tänkesätt annorlunda än småningom skulle blifva modifierade genom beröringen med andra klassers skiljaktiga åsigtter och tankevanor.

Denna operation tar sin tid, och om den äfven gått långsammare än önskligt varit, finna vi åtminstone för vår del deri ingen anledning att ångra det stora steg framåt som togs af 1865 års riksdag, äfven om det icke på en gång ledde ända fram till målet, att finna en representationsform som fullt motsvarade folkets tänkesätt och behof. Suarare hade man haft anledning att förundra sig, om detta önskningsmål blifvit till alla delar vunnet.

Samhället gör nemligen, lika litet som individen, några språng i sin utveckling, och sedan de gamla maktegande stånden blifvit undanröjda, var det klart att det stånd som varit jemförelsevis undertryckt omsider skulle få sin tid. Denna nya öfvermakt gaf sig också mer och mer tillkänna i utskottsställsättningarne och i kammarens beslut, i synnerhet i finansiella och ekonomiska frågor, så att redan vid 1867 års riksdag måste den nya riksdagsordningens *ultima ratio*, den gemensamma voteringen, tillgripas i de viktigaste frågor, hvarvid den af regeringen begärda vapenskatten endast beviljades med en öfvervigt af 27, och den vidsträcktare anvisningen af 1865 års bankovinst endast med 66 röster, ehuru det i

förra fallet gälde en nedprutning af en half million, och i det senare ett afdrag af ej mindre än 800,000 rdr. Nödvändigheten att för de vanligaste statsregleringsfrågor tillgripa en åtgärd, som af grundlagsstiftaren påtagligen endast var afsedd för sällsyntare meningsskiljaktigheter i mindre väsentliga ämnen, har hvarje af de följande riksdagarne återkommit i större utsträckning, så att förlidet år afgjordes med 52 rösters öfvervigt, att 1 million rdr anvisades till fortsättning af östra stambanan, med 36 röster ett lika stortanslag till den norra, och med endast 13 rösters flertal afgjordes den viktiga principiella frågan huruvida anslaget till flottans underhåll, uppgående till nära 600,000 rdr, skulle få utgå eller till statsverket indragas. Den brinnande tvisten om upplåning af 8½ eller 40 millioner rdr slets med 157 röster mot 116, eller en öfvervigt af blott en åttendedel af kamrarnes samfälda personal.

Den gemensamma voteringen efter § 65 R. O. är i sig sjelf ett ganska äfventyrligt experiment, hvartill vi icke känna något motstycke i andra länders representativa församlingar, men det är ännu äfventyrligare, om detta lotteri skall upphöjas till diktator i hvarje mera betydande statsregleringsfråga. Under alla dessa fyra riksdagar har möjligheten att föra en regering, berott endast och allenast derpå, att det i Andra kammaren hittills funnits en liten minoritet, som, tillsammans med Första kammarens majoritet, gifvit utslaget vid de samfälda voteringarne, sedan lotten skilt emellan två lika starka partier inom statsutskottet, och den tappande sidan regelmessigt afgifvit en samfäld reservation. Detta förhållande hotar att göra sig till regel nu och allt framgent. Det är ett bland grundfelen i den nya riksdagsordningen, hvilket måste undanrödjas genom en högre uppfostran och en stigande känsla af ansvar hos representationens medlemmar, ty man kan väl säga att samhället sväfvat i en stor fara, så länge statsregleringen icke bestämes af en fast majoritet, om än aldrig så ringa, i båda kamrarne, utan beror på den rena hasarden af de närvarandes antal vid de nyss nämnda samfälda omröstningarne. Det har äfven varit en ganska sorglig företeelse, att landtmannamajoriteten i Andra kammaren hindrat en mängd sociala reformer, hvilka den antingen ansett ofördelaktiga för sin egen klass eller också saknat till-

räckliga insigter för att begripa. Andra kammaren är beredvillig att utsträcka den kommunala och politiska rösträtten till en mängd nu oberättigade personer, men att genom en liberal tulltaxa och en förnuftig banklagstiftning höja vårt välstånd och gifva oss trygghet i vår eganderätt, liksom att genom önskvärda förbättringar i vår Tryckfrihetslag åter gifva värde, anseende och aktning åt den offentliga pressen, samt genom andra tidsenliga åtgärder utveckla vårt offentliga lif, dertill synes den sakna, om ej förmåga, åtminstone vilja, måhända både det ena och det andra.

På samma sätt synes det förhålla sig med försvarsväsendet. Vi bruka ogera stora ord, och patriotismens braskande talesätt hafva så ofta varit missbrukade af andra, att vi icke dertill skola göra oss skyldige. Vare det långt ifrån oss att fränsäga det ledande partiet fosterlandskärlek; om ett främmande folk plötsligt öfverföle oss med krig, är det all anledning att dess medlemmar, liksom hvarje annan god medborgare, skulle villigt offra lif och egendom för det gemensamma fäderneslandet. Men denna samhällsklass, uppfostrad i känslan af en oafbruten freds välsignelser, har intet sinne för faror som den icke ser omedelbart för ögonen, och den har icke nog vidsträckt blick för att förstå hvad vi döma oss till genom att försumma vårt försvarverk. Under en följd af blida vintrar kan man godt nog reda sig i bräskjul, nödtorftigt fodrade med förhyddningspapper, och den som älskar ett sådant hushållningsätt tröstar sig vanligen med sin erfarenhet, att det icke under våra breddgrader inträffar någon köld. Men så kommer på en gång en hård vinter såsom den närvarande, och då finner han med förfäran att han icke sett om sitt hus i tid. På enahanda sätt förhåller det sig med försvarverket, och det är möjligt att vi ännu ett halft sekel få sitta i fred, men dertill fordras att vi äro rustade till motstånd, och då alla andra länder finna nödvändigt att förstärka sina försvarskrafter, samt till och med det hafomgifna England är betänkt på att uppsätta nya trupper, motsvarande hela vår indelta armé, skulle vi utsätta oss för hela vår samtids ringaktning och ovilja, om vi, som så länge i detta afseende försummat våra skyldigheter, just nu alldeles ingenting uträttade.

Men för sådana föreställningar tillstoppa våra landtmannarepresentanter sina öron; de vilja ingenting se, utom den egna tränga synkretsen, ingenting höra, utom det som talar till deras nyväckta maktkänsla. Minst af allt vilja de släppa ifrån sig en ekonomisk fördel eller möjligheten att tillegna sig en som de eftersträfva. Den svenska bonderacen har af urminnes tid varit ett hårdt slägte, och den har mer än en gång väldigt nappats med konungamakten. Hvarför skulle dess afkomma visa sig släpphändertare och försumma utsigten att göra sig af med förbatliga bördor? Vår öfvertygelse är den, att bönderna i våra landsbygder hellre underkasta sig ökad roterings- och rustningstunga, om det skulle kunna ifrågasättas, än de åtaga sig en verklig värnepligt med dess erforderliga öfningar, och att det blir mot bevaringslagen som det mest hårdnackade motståndet kommer att resa sig, men detta hindrar ej att indelningsverkets efterskänkande, tills vidare åtminstone, göres till vilkor för bifall till värnepligtslagen. I alla händelser skola våra landtmän med yttersta envishet kämpa emot utvidgade förpligtelser och utgifter, hvilkas nödvändighet de ej inse — eller icke låtsa inse.

En särskild tillfällighet har denna riksdag kommit dem till godo. Ett litet parti som kallar sig sjelf för »venstern», och som gerna vill gå och gälla för radikalt, har uppfört alla anspråk på politisk karakter, derigenom att dess medlemmar helt och hållet ställt sig såsom rothållareintressets tjenare, och till lön för denna tjenstvillighet mottagit tre fattiga utskottsplatser, hvilka deras herrar ädelmodigt låtit falla från sitt eget väl-försedda bord. Denna »venster», som gerna förer på läpparne stora fraser om folkets rätt, har icke aktat sig ovärdigt att för denna allmosa ställa sina samtliga röster till de maktegandes förfogande, samt derigenom satt dessa i stånd att tillsätta de viktigare utskotten på det ensidigaste sätt, och att särskildt ur försvarsutskottet utesluta alla sådana män af heder, sjelfständighet och sakkunskap, hvilka kunde anses hinderliga för uppnående af det önskade målet. Det har derigenom inträffat det underbara, att personer som vilja gälla för folkets män uppträdt såsom hjälpare åt det besutna bondeintresset, i ändamål att frigöra detta från förpligtelser, hvilka sedan kanske

skola kastas på de allra fattigaste arbetare, i form af indirekt bevilling på deras oundgängligaste lifsförnödenheter.

Vi skola denna gång afhålla oss från allt vidare yttrande om den senaste utskottstillsättningen, och vilja vid detta tillfälle endast anmärka, att den icke gerna kunde vara mer egnad att göra partiets sträfvanden öppendagliga. Den har två egentliga fackmän, af hvilka den ene uppträdte med en egen motion, som afser indelningsverkets undanrödjande, men hvars beräkningar måste hafva befunnits nog hastiga, eftersom deras författare dertill nödgats aflåta ett helt kvartark med »rättelser», hvilka synbarligen icke äro en typografisk angelägenhet, och den andre äfvenledes uppträdte med en beräkning öfver indelningsverkets närvarande kostnader, på hvilka emellertid en annan fackman, synbarligen på de bästa grunder, funnit sig föranlåten att afpruta $6\frac{1}{2}$ millioner. Om de öfriga ledamöternas krigsvetenskapliga och statsekonomiska kapaciteter sakna vi, liksom sannolikt hela den svenska allmänheten, tills vidare alla utvägar att bilda oss någon föreställning.

Sådana äro för det närvarande utsigterna till ett lyckligt ordnande af försvarsfrågan vid innevarande riksdag. Folket i landet fordrar att se sina representanter färdiga till stora uppoffringar; sådana kunna icke undvikas. Vi tvifla på att det hos mängden af våra medborgare fins någon stor entusiasm för indelningsverket, men utan tvifvel betraktas det af den stora allmänheten såsom en värdfull statsegendom, hvilken icke får bortskänkas utan måste för sitt afsedda ändamål tillgodogöras. Folket vill se att dess ombud med sparsamhet och beräkning, men icke med allt för njugg hand, sörja för de materiella försvarsbehoven, och med beredvillighet ingå på de af regeringen yrkade bestämmelserna för en verklig värnepligt, samt att åtminstone några afgörande steg tagas till beredande af den slutliga arméorganisationen. Vill ena hälften af representationen hårdnackadt motsätta sig allt detta, då är det regeringens åliggande att sända dessa representanter inför deras kommittenter, att afgifva en räkenskap som måhända i många nejder blir dryg nog. Det gäller då att se, om de hafva valmännens förtroende, och i sådant fall börja leken ånyo.

Vi hafva ännu något hopp att en upplösning af Andra Kammaren icke skall blifva behöflig; några svaga företeelser, både i stats- och försvars-utskotten, synas antyda att det börjar vakna en viss betänklighet. Men låtom oss antaga det värsta, och antagom dertill, att ett nytt val skulle mot all förmodan åstadkomma en lika beskaffad majoritet som nu. Då faller en ministerförändring af sig sjelf, och då blifva de män som åtagit sig ansvaret för riksdagsledningen också sjelfskrifna till platserna kring konungens rådsbord, hvilka under sådana omständigheter inga andra kunna eller böra mottaga. Sakerna hafva nu kommit så långt, att den som gör principiell opposition verkligen måste vara beredd att sjelf träda under oket, och mångfaldiga tecken hafva bevisat, att de män, som innehafva chefskapet för oppositionen i Andra kammaren, gjort sig fullt förtrogna med utsigten att efterträda de personer hvilkas åtgärder de bekämpa. Platsernas fördelning bör billigtvis öfverlåtas åt dem som skola fylla dem; vi säga detta med fullt allvar och vi skola ej göra oss skyldige till det svagaste löje, äfven om det ovanliga skulle inträffa, att någon komme att utbyta koralboken mot eklestistikportföljen. Det kan icke ske på annat sätt; valmännen hafva då talat, och den parlamentariska tanken stiger redan så mycket i vår föreställning, att ingen regering vidare kan styra mot den manstarkare hälften af riksdagen.

Men då framställer sig på en gång den frågan, hvilken vi redan nu, då riksdagsbesluten blifvit för äfventyrliga, hört med skygghet hviskas man och man emellan: Hvar är svenska folket? Är detta ingenting annat än de tvåhundrausen hemmansegarne, hvilka hittills så utan all tvekan utöfvat sin politiska befogenhet i ett ensidigt kastintresse? Är det de unga männen i städerna, som hafva tillräcklig inkomst och tillräckligt elastisk rättskänsla, för att med sina röster skaffa den krassaste landtmannaegennyttan några ytterligare lydiga verktyg, fastän under en röd fana? Hvad hafva dessa klassers representanter hittills uträttat för att verkligen föra samhället framåt i odling, i välstånd, i sedlighet, i försvarskraft och i andra nationers aktning? Är det värdigt, är det nyttigt, och är det möjligt, att vidare lägga fyra millioner människors välfärd i sådana händer?

Svaren på dessa frågor torde icke blifva tvifvelaktiga, och omdömena om 1866 års stora reform skola just blifva ganska litet smickrande. Arbetet skall då börjas ånyo, för att åt svenska folket bereda en representationsform som bättre än hittills visar sig motsvara dess behof. Att gå tillbaka och inskränka rätten att deltaga i valen till Andra kammaren kan, såsom stridande mot tidens anda, icke rimligen ifrågasättas, och enda vägen blir således att gå vägen rakt fram, och följaktligen att utsträcka den politiska befogenheten i ett sådant omfång att den närvarande maktställningen blir så grundligt förändrad, att sjelfva tyngdpunkten kommer att falla inom ett annat område. Det har blifvit så mycket klagadt öfver Första kammarens obenägenhet att gå »folkets» önsknings till mötes, och Andra kammaren har deremot blifvit prisad såsom ett mönster af denna »folkelighet» som man saknat i den förra. Med någon kännedom om hvardera kammarens särskilda skaplygne, kommer man emellertid lätt till den föreställningen, att under sådana förhållanden torde det blifva de företrädesvis så kallade folkvalde som hålla på den makt de en gång fått i sina händer, hvaremot Första kammaren, som säga hvad man vill, är tillgängligare för politiska idéer, torde komma att lägga vida mindre hinder i vägen, då det icke längre blefve fråga om att gifva vika för några tomma rop på utvidgade rättigheter, utan om undanröjdandet af ett tillstånd som icke utan våda för fäderneslandet längre skulle kunna fortvara.

För egen del hafva vi aldrig insett någon nödvändighet att begränsa valrätten till Andra kammaren inom de census-siffror som nu bestämmas i grundlagen, men så länge vi icke trott att bildning, högsinhet och fosterlandssinne, hvilka enligt vår tanke äro de egenskaper som bäst behöfvas hos en folkrepresentation, varit genom den närvarande vallagen uteslutna ur riksdagen, hafva vi icke heller insett nödvändigheten af någon förändring. Vi erkänna nemligen icke den politiska rösträtten såsom en medfödd mensklig rättighet, utan vi betrakta den såsom på en gång ett stort ansvar och ett stort förtroende, hvilket genom redbarhet och upplysning skall förvärfvas. Vi hafva hitintills icke trott oss hos de klasser som stå utanför representa-

tionen i allmänhet finna en sådan odling som kan göra dem mogna för representantkallet; att många enskilda personer bland dem träffas, hvilka skulle göra heder åt Andra kammaren, är oss väl bekant, men det stora flertalet torde hitintills hafva saknat både håg och tillfälle att åt allmänna angelägenheter egna den uppmärksamhet som erfordras för att blifva en god valman, och ännu mer, för att blifva en god representant. Om det deremot skulle befinnas, att det stora flertalet af de nu valberättigade, oakadt bättre upplysning och större ekonomisk sjelfständighet, utöfvar sin medborgerliga rätt till enskild fördel för sin kast, och till skada för hela det öfriga folket, hvilket de ej draga i betänkande att försvarslost öfverlemna åt den förstkommande fiende, då blir det en nödvändighet att vädja till de ringares fosterlandskänsla, och man kan med fullsäkerhet förutse, att dessa ej skola svika förtroendet utan, der de ej sjelfva förstå, söka upplysning hos de bättre upplyste för hvilka de hafva förtroende. Det blir sannolikt icke till den rättshårde småbonden, icke ens till den högmögande storbonden, icke heller till klockaren, bränvinsadvokaten, den afsigkomne vinglaren, som den ringa arbetaren går att hemta råd, utan till presten, embetsmannen, den upplyste godsegaren. Till sådana herremän som hafva folkets förtroende kommer då att sluta sig en skara af klienter, hvilka skola mångdubla deras inflytande, och bilda en demagogi af helt annat slag än den vi hittills understundom fått bevittna. Vi tycka icke om något slags demagogi, och se hellre att hvar man kan döma för sig sjelf, men nöden har ingen lag, och af två obehagliga ting välja vi det minst onda, med afgjordt företräde för en upplyst och hederlig demagogi framför en okunnig och ohederlig.

Den kommunala och förmögenhetsstatistiken är i vårt land ännu så litet bearbetad, att vi hittills förgäfvos sökt någon upplysning, huru en utsträckning af valrätten skulle taga sig ut i verkligheten. Enligt de till 1846 års representationskomitébetänkande fogade tabellerna, skulle det finnas omkring 100,000 egare eller innehafvare med ständigt åborätt af fast egendom till mindre än 1,000 rdrs värde, och inemot 200,000 som då betalade bevilling till staten under 5 rdr | 16 sk. b:ko,

motsvarande en inkomst af kapital och arbete understigande 800 rdr rmt. Genom de förhöjda taxeringsvärdena är det sannolikt, att den förra klassen förminskats till kanske en tredjedel, och att äfven bevillningsbeloppen för inkomst af kapital och arbete blifvit väsentligt stegrade; men i alla händelser finnes säkert ett par hundratusen personer, som äro taxerade till bevillning och hafva rösträtt på kommunalstämman, och hvilka skulle uppfostras till valmän lika väl som mängden af de nu befintliga två hundratusentalen, att icke tala om 100,000 jordtorpare och närmare 170,000 manliga tjenare vid jordbruket och hos enskilde. Denna sak har i och för sig sjelf tillräck-

ligt intresse för att förtjena en närmare utredning, och om tanken är öfverraskande, är den icke helt och hållet ny, icke heller stå vi derom ensamme. I åtminstone två af våra mest ansedda landsortstidningar, *Östgöta Korrespondenten* och *Kalmar*, hafva vi funnit antydningar i samma syfte. Historien visar oss på månget blad, att det varit de makttegandes förtryck som framkallat de stora frihetsrörelserna, och det är icke otänkbart, att hårdnackenheten hos representanterna för det feodala rothållareintresset kan gifva anledning till en utveckling i demokratisk riktning af det svenska samhällsskicket, om hvilken dessa herrar icke hafva någon aning.

Franska studier under kriget.

La langue et la littérature hindoustaniens en 1870. Revue annuelle par *Garcin de Tassy*, Membre de l'Institut de France etc. etc. Paris 1871.

Under en följd af år har utgifvaren af denna tidskrift varit van att på det nya året från en tidigare lärare i Paris mottaga ett litet häfte, innehållande det inträdestal — *Discours d'ouverture* — hvarmed den frejdade orientlisten *Garcin de Tassy* i början af december plägat öppna sina föreläsningar i specialskolan för de lefvande asiatiska språken, och hvari han gjort sig till en regel att lemna en intressant öfersigt af de förnämsta intellektuella företeelserna i det stora indo-britiska riket under det till-ändagående året och uppteckna de segrar som kristendom och vesterländsk odling med hvarje dag tillkämpa sig i dessa aflägsna nejder. I år gick januari till ända utan den vanliga helsningen, och författaren af dessa blad tänkte ofta med oro på sin ålderstigne vän; men icke förr hade, till folje af Parisfästernas kapitulation, förbindelsen med Paris blifvit inom vissa gränser frigifven, förrän posten tillförde oss det lilla arbete hvars titel vi stält framför dessa rader, och hvari veteranen, då kriget hindrade hans professorliga verksamhet, framlagt frukten af det sista årets mödor.

Vid åsynen af en så främmande titel skola några af *Samtidens* läsare måhända frestas att utbrista med Hamlet: hvad är Hekuba för mig och jag för Hekuba? Hvad

har jag med sådana saker att skaffa? Vi svara till en början derpå, att detta lilla häfte har ett särskildt anspråk på vårt deltagande; det är ett bland de första literära budskap som nått oss från Paris, sedan denna lysande center för verldsodlingen inneslöts af folkhären från ett annat kulturland, och af denna här besköts med de mäktigaste och mest fulländade förstörelseredskap som världen hittills skådat; det är ett ädelt vittnesbörd om en fransk vetenskapsmans trohet i sitt kall, under ett tidskifte då fäderneslandets olyckor lätt skulle hafva nedstämt och utan nytta förstrött ett mindre romerskt sinne. Den sjuttioårige forskaren sökte måhända sin tröst öfver barbariets uppenbarelser i vesterlandet med odlingens triumfer i det aflägsna österlandet, på samma sätt som så många store och vise män gjort före honom.

Det är af dessa skäl vi hoppas att våra läsare utan för mycken motvilja skola med oss några ögonblick höra hvad mr *Garcin de Tassy* har att berätta oss för nyheter från Indien. För de fleste är hans namn förmodligen obekant, men i den lärda världen är det så mycket bättre känt; hedersledamot af en mängd europeiska och utomeuropeiska akademier, är han äfven ledamot af Vetenskaps societeten i Upsala, och är af vår konung dekorerad för sina lärda förtjenster.

Hvad som genast vid första ögonkastet förvånar oss i denna berättelse, är den

ofantliga andliga rörlighet som uti Ostindien ger sig tillkänna i frivilliga föreningar för befrämjande af den inhemska litteraturen och åstadkommande af högre bildningsanstalter. I början af förlidet år höll generallöjtnanten i de nordliga provinserna Sir *William Muir* en *darbar* eller högtidlig *cour*, vid hvilken icke mindre än 24 inhemska furstar voro närvarande, och hvarvid regeringens pris utdelades åt framstående inhemska författare. Han afhandlade med de närvarande planen att inrätta ett inhemskt universitet i Allahabad, och detta förslag mottogs med så varma sympatier att det storartade företagens framgång kan anses vara betryggad. Samtidigt grundlades i Lahore ett annat universitet, för speciellt orientaliska studier, till hvilket engelsk-ostindiska regeringen efter sin vana förbundit sig att inom ett visst maximum tillskjuta lika mycket som kan åstadkommas genom enskild subskription. Denna inrättning har länge af de infödde varit fordrad såsom en protest mot de på allt för mycket europeisk fot inrättade universiteten i Bombay, Madras och Calcutta. Folkundervisningen har på det sista året gått betydligt framåt; muhammedanska och hindubarn hafva för första gången blifvit förenade i samma skolor och åtnjutit gemensam undervisning, utom i religionen, hvari de hafva hvar sina särskilda lärare. Märkvärdigt är att se, huru några nitiska unga engelska damer lyckats gifva fart åt den qvinliga uppfostran. Det är parsifolket i Bombay, de gamla persiska eldsdyrkarnes afkomlingar, som isynnerhet äro verksamma understödjare af den nya rörelsen. En af dem, Doktor *Burzur Ji*, som med sin familj många år vistats i England, har nyss återvändt till sin födelsestad, hvaräst hans moder och hans två systrar äro på väg att öppna en flickpension efter vesterländskt mönster. I Bombay finnes äfven en hinduisk normalskola, inrättad af den outtröttliga miss Carpenter, och en annan har hon grundlagt i Guirgáon. Miss Carpenters anseende är så stort, att ett betydligt antal invånare i Sind nyligen afläto till henne en tacksambetsadress, åtföljd af en hedersskänk. I Benares, det gamla hufvudsädet för brahmisk lärdom och ofördragsamhet, finnes nu ett hinduiskt lärarinneseminarium, i förening med en normalskola för flickor. I den trettiondeförsta berättelsen af Ang-

likanska missionen i Benares redogör skolinspektören för en examen i detta institut, och särskildt lofordar han deras geografiska kunskaper, som skulle hafva gjort heder åt eleverna i högsta klassen vid engelska anstalter af motsvarande beskaffenhet.

Det har varit ett ämne till många klagomål att det går så långsamt med kristendomens utbredande i Indien, och till och med engelska regeringen har fått uppbära många hårda beskyllningar, derför att hon visat hedendomen för mycken aktning och derigenom fördröjt det heliga verket. Det visar sig emellertid mer och mer huru riktigt hon handlat. Blotta beröringen med europeisk kultur har i hinduernas lifliga sinnen väckt en forskningshåg, som i första rummet riktat sig på religionen och verkat reformer i deras egen bekännelse. Man har på sista tiden äfven hos oss hört temligen mycket talas om dessa reformerade kyrkor, *Brahma Samadj* och *Veda Samadj*, och de dagliga tidningarne sysselsätta sig ofta med *Kesháb Chandar Sen*, en man som, utan att egentligen vara kristen, bland sina landsmän verkat ganska mycket till kristendomens utbredande. Han lemnade Indien i sistlidne Februari och anlände till England åtföljd af sex unga hinduer, de fleste brahmaner, hvilka nu i Europa studera medicin och juridik. Dessa resor äro i starkt tilltagande; ett femtiotal hinduer af hög familj uppehålla sig i närvarande ögonblick i London, och många andra bereda sig att följa deras exempel; en ung muhammedan, Syed Achmets son, är till och med *undergraduate* vid Christ College i Cambridge, och icke mindre än åtta personer af den kungliga familjen i Mysore befinna sig i London för att fullborda sin uppfostran. Hvad Chandar Sen der i synnerhet ville studera var kristendomen och dess inflytande på det dagliga lifvet; huru litet han funnit detta leverne öfverensstämma med läran, har han efter sin hemkomst på ett gripande sätt uttryckt i ett tal som återgifves i *Indian Mail* för den 15 Oktober f. år. Han talar förträffligt engelska, var upptagen i den bästa London-societeten, hade audiens hos drottningen och höll för en vald samling af åhörare flere gånger religiösa tal i några af kyrkorna. Chandar Sen är sjelf föreståndare för en af de reformerade kyrkorna i Calcutta. Han och hans trosförvanter erkänna emellertid, att

den rena monoteism som de trott sig finna i Veda icke träffas der, utan endast i Nya Testamentet, och man kan säga att deras lära numera i ingenting väsentligt skiljer sig från den unitariska kristendomen.

Sociala reformer äro lifligt å bane i Indien. Sedan hinduernas heliga skrifter blifvit af europeiska lärde utgifna i fullt korrekta upplagor, hvarigenom det visat sig att allt stöd i urkunderna saknas för enköförbränning och barns äktenskap, för förlusten af kast i händelse af resa öfver världshafvet o. s. v., hafva en mängd fördomar bortfallit, som hittills hindrat Indiens sociala pånyttfödelse. Såsom bevis derpå att kastväsendet är på väg att förloora all betydelse, omtalar mr Garcin de Tassy, att till och med i ett konservatift kyrkosamhälle i Calcutta är presidenten en sudra och sekreteraren en brahman.

De litterära rörelserna äro förundransvärdt lifliga. Vi skola ej skrämna våra läsare med en hop vidunderliga namn på böcker, tidskrifter och tidningar, som i stor mängd ärligen utkomma. Orientalerna älska det äfventyrliga och storordiga, och deras litterära företag utpuffas under de ståtligaste namn. En ny tidning kallar sig *Amrita bazâr patrika*, »Marknadens ambrosialöf», en annan *Humâe Panjâb*, »Den lyckobäddande fogeln från Penjab». En samling hindustanska skaldestycken, hufvudsakligen afsedd att utgöra en bildande läsning för kvinnor, heter *Sikhâ Subhâdini*, »Den kvinnliga uppfostrans höga förstånd»; en liten resebok för infödingar, försedd med litogra-

fier heter deremot helt anspråkslöst *Aimâ-i London*, »Londons spegel». Det fins förtjenstfulla tidskrifter liknande de engelska *quarterlies*, och nästan alla tidningar, äfven de politiska, iurymma en stor del af sitt utrymme åt litteratur, i detta afseende temligen liknande våra gamla tidningar »*Extra-Posten*», »*Stockholms-Posten*» (Kellgrens) och »*Allmänna Journalen*». Ofta börjar numret med något poem, och faller det i smaken, kan den lycklige författaren få sig tillsänd en dyrbar kaschimir-sjal af någon konstälskande raja. De hafva äfven sina qvickhufvud, och vi skola sluta denna lilla uppsats med ett utdrag af ett *causerie* i Bombay-tidningen *Kasch ul akhbar* eller »*Nyhetskolorportören*», hvilket handlar om de europeiska damernas smak i äktenskapsväg:

»Fransyskorna älska att hos sin man finna en öppen panna och ett leende ansigte; tyskorna vilja hafva honom älskvärd och framför allt ordhällig; holländskorna gifva företrädet åt fredliga män, som icke äro fallna för gräl, och framför allt icke för dueller; spanskorna tvärtom vilja hafva en man som stolt yrkar på sina rättigheter och kan hämnas om de kränkas; italienskorna älska en som icke gör annat än drömma och poetiserar; ryskorna föredraga dem som anse vesterlandets folk såsom endast barbarer; danskorna älska dem som trifvas hemma i sitt land och icke hafva någon åtrå att flacka omkring i världen; engelskorna tycka bäst om *gentlemen*, som umgås med förnämt folk och förstå att skaffa sig inflytelserika beskyddare; hvad deremot amerikanskorna angår, så gifva de sig med hvem som helst, utan att bekymra sig om hans börd eller rang i samhället; han må vara döf, blind, halt eller lemlytt, är han en lika välkommen friare, om han blott har mycket pengar.»

Blick på pressen.

Försvarsfrågan är föremål för en ganska liflig och förtjenstfull behandling såväl i hufvudstadens som i landsortens tidningar. Bland de förra hafva *Nya Dagligt Allehanda* och *Stockholms Dagblad* samt bland de senare *Göteborgs-Posten* och *Östgötha korrespondenten* i omständliga och sorgfälligt utarbetade uppsatser slutit sig till regeringens förslag, åt hvilket äfven *Aftonbladet* gjort full rättvisa; *Eskilstuna tidning*, *Sveriges Handels- och Industritidning*, *Norrköpings Tidningar*, *Förposten* i Göteborg, *Jönköpings Tidning* m. fl. uttala sig samtligen för ett skyndsamt och tillfredsställande orduande af vårt landtför-

svar och ogilla strängt *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* samt *Dagens Nyheter*, hvilka synas anse att Sverige icke behöfver skynda med lösningen af denna uppgift eller för densamma underkasta sig några särdeles uppoffringar. *Aftonbladet* anmärker, att namnen »indelt armé» och »bevärning» icke äro exakta och visar med mycken styrka att den senare, riktigt organiserad, icke är annat än den folkbevärning om hvars väsende man emellertid hyst den förvirrade föreställning, att den »skulle vara något slags organisation, genom hvilken man i nödfall skulle kunna få åtskilliga hundra tusental väpnade män på benen, utan att

det just kostade någonting, och utan att man i fredstid behöfde offra synnerligt tid och pengar på förberedande öfningar.» Det heter vidare:

Krigsministern har, då han ville införa en folkbevärning i vårt land, haft tvenne vägar att välja på. Antingen kunde han, med åsidosättande af indelningsverket, föreslå så långvariga öfningar för en del af de värnepligtiga, för vissa åldersklasser, att dessa kunde betraktas såsom stam och ge tillräcklig fasthet och sammanhållning åt den här, som vid hotande krigsfara skulle uppådas. Eller han kunde bibehålla de indelta trupperna såsom ramar åt den stora värnepligtiga styrkan och till följd deraf stadga en kortare öfningstid för de åldersklasser, som skulle tillhöra linien.

Han föredrog det senare, utan tvifvel hufvudsakligast derföre, att han fann det prisbilligare och emedan han ansåg ingen förhoppning vara förhanden, att man skulle kunna underkasta sig de betydligt större kostnader, som en folkbevärning efter den förstnämnda metoden skulle medföra.

För vår del ha vi ingen så bestämd förkärlek för indelningsverket, att vi icke gerna skulle se det försvinna, om vi hade den ringaste utsigt till att landet kunde och att flertalet af dess representanter ville omfatta den andra utvägen för bildande af en folkbevärning och underkasta sig de dryga kostnader, som det medför att efter den metoden bilda en krigsduglig armé.

Vi hylla alls icke den något romantiska uppfattningen af indelningsväsendet som i soldatens och befälets gemensamhet i näring och i det feudala elementet i aflöningen velat se någonting utomordentligt herrligt, ja till och med någonting politiskt viktigt. Det indelta »krigsbefälets» historia är icke egnad att framkalla mycket starka sympatier från vår sida. Men deremot dela vi icke heller de fördomar, som man på sista tiden velat uppkalla mot den indelta militären i fråga om dess krigsduglighet, hvilken vi, speciellt hvad soldaterna angår, i flere viktiga hänseenden skatta mycket högt.

Derefter visas att vill man stamprincipen, så måste man äfven vilja indelningsverkets bibehållande, churu en känd militärförfattare, som ej för längesedan uttalade samma sats, nu framlagt förslag till en stam, som, utom någon ringa tillökning för befälet, skulle för infanteriet bestå af 4,000 värfvade korpraler. Artikelförfattaren fortfar:

Vi upprepa ännu en gång, att vi icke äro några blinda anhängare af indelningsverket; vi anse icke heller det af krigsministern framlagda förslaget vara den enda möjliga lösningen af den stora frågan. Men hvad vi önska och fordra är fullt allvar att vilja nu lösa den föreliggande uppgiften. Må derföre den, som för på tungan först och sist nödvändigheten af indelningsverkets undanrödjande på

ett eller annat sätt, på samma gång ådagalägga, att han gjort sig reda för de stora kostnader en annan utväg för folkbevärningens ordnande kräfvat och att han är villig att gå in på dessa kostnader; vi skola då gerna lyssna till hvad han kan ha att föreslå och skola diskutera detaljerna af hans förslag. Hvad vi deremot icke kunna respektera är alla sådana lösa projekter och hugskott, som endast synas vara framkastade för att åstadkomma villervalla och blanda bort saken, så att något resultat nu icke kommer till stånd och enligt de hemliga nihilisternas innersta önskan hela saken blir uppskjuten — tillsvidare och kanske — tills det är för sent.

Vi tillåta oss att på det varmaste och eftertryckligaste varna dem bland våra kolleger inom pressen, som uppriktigt ifrå för en ofördröjligh reform af vårt försvarsväsende, att icke låta föra sig vilse genom talet om en folkbevärning utan stödjepunkter och fastare sammanhållning. Vi tro, att mycket kan uppnås genom öfningar i skolorna och i kommunerna under ynglingaåren; men hvad som genom sådana öfningar inbemas är icke tillräckligt eller ens det väsentligaste för att bilda dugliga krigare. Det fordras derjemte invand disciplin och härdighet. Vi önska, att vårt på en djup och innerlig öfvertygelse stödda uttalande i detta hänseende måtte kunna anses ega något vitsord inför våra politiska vänner.

Derpå följer en sakrik utredning af den erfarenhet som vunnits under skarpskyttarnes öfningar: de kunna oklanderligt röra sig kompani- och bataljonsvis på fältet och såsom tiraljörer i bruten terrain, men vid minsta närmande till de förhållanden som förekomma i verkligt fälttåg visar sig samma brist på militärisk disciplin, och deraf följande panik, som så ofta, oaktadt den högsta grad af personlig tapperhet, beröfvat de nybildade franska arméerna segren. I följande ord instämma vi till alla delar:

Vi önska till slut, att hela denna angelägenhet måtte diskuteras i enlighet med sin verkliga natur och icke förvirras till en partifråga. Det förefaller oss alldeles orimligt, att höra talas om, hvad venstern eller hvad landtmanpartiet eller hvad de politiskt konservativa vilja i försvarsfrågan. Detta är en ren och allmän fosterländsk fråga, som, om någon, bör stå öfver och oberoende af alla partigrupperingar.

En riksdagsman har till *Aftonbladet* insändt en replik i anledning af samma blads anmärkningar om den af det rådande partiet i Andra kammaren utsedda komittén, som skall samråda med försvarsutskottet; då vi sjelfva tillåtit oss att klandra denna åtgärd anse vi oss böra återgifva sjelfva kärnan i den omförmälda uppsatsen.

Nämnda komité är långt ifrån något nio- eller tiomannaråd, tillsatt för att åt Andra kammarens ledamöter i försvarsutskottet meddela inom komitén uppgjorda föreskrifter eller förhållningsordres. Deremot har man ansett för den stora fosterländska frågans lyckliga lösning ändamålsenligt att utskottsledamöterna ega tillfälle att få under hand rådplåga så väl med komiterade som med partiet i sin helhet, för att på detta sätt genom frågans ventilerande i en efter hand utvidgad krets, och sedan den svårfunna men behöfliga enighetens sålunda småningom blifvit åstadkommen, slutligen kunna påräkna det kraftiga understöd för sina åsikter som Andra kammarens ledamöter i förutvarande försvarsutskott alltför mycket saknat, men utan hvilket, och utan ett tillmötesgående å ömse håll såväl af regering och medkammare som äfven af Andra kammarens majoritet, icke någon lösning af frågan är tänkbar.

Insändaren söker derefter visa att »denna sålunda i god mening tillsatta komité» icke är »en inkonstitutionel nyhet», efter som komitéer tillsättas för alla möjliga andra ändamål, för jernvägsfrågor, för representationsfrågan, för tryckfrihetssaken, och alla andra frågor, der stora intressen och meningsskiljaktigheter gilvit sig tillkänna. Han glömmet emellertid att säga oss, huruvida icke de personer som af Andra kammaren blifvit insatta i försvarsutskottet på förhand förbundit sig att ställa sig komi-

tens föreskrifter till efterrättelse, ty i sådant fall är komité tillsättningen endast en diktatur, utöfvad af de maktägande i ett ensidigt och förkastligt syfte. Vi kunna ej heller annat än på det lifligaste ogilla det obefogade hån hvarmed insändaren kastar sig öfver *Nya Dagligt Allehanda*, »som sträfvar i sitt anletes svett, nästan som betingsarbete, för krigsmiisterns förslag och indelningsverkets bibehållande», och vi kunna ej nog förundra oss, att *Aftonbladet* velat återgifva denna plumpa insinuation mot en tidning, hvilken genom det redbaraste arbete för utredandet af en bland våra viktigaste frågor gjort sig förtjent af ett helt annat bemötande.

Nerikes Allehanda fortsätter sina tänkvärda »anmärkningar om vårt rättegångsväsende» och anför en mängd slående exempel på den öfverklagade långsamheten i lagskipningen; det har händt att rättegångar behöft ända till 10 år för att vandra alla instanserna igenom. En fullständig revision af hela vårt lagverk yrkas, äfvensom ett särskiljande af civil- och kriminaldomstolar, åtminstone i de större städerna, samt inrättande af förlikningsdomstolar i kommunerna.

Strödda underrättelser.

Drag ur Thackerays karakter. Det är nu redan några år sedan hela England genomträngdes af sorg, då på julaftonen den underrättelsen spred sig att den store humoristen Thackeray, den frejdade författaren till »Fåfångans marknad», Pickvick, Artur Pendennis, De fyra Georganer och så många andra odödliga arbeten inträdt bland deras antal, hvilka räknas till det stolta Albions »illustrious dead» — ryktbare döde. Redan tidigt hade oupphörligt hjernarbete lemnat sina spår i hans yttre, och då han ännu blott var tretioåttå år, yttrade en dame om honom: »Jag tycker att mr Thackeray är en man med ett vördnadsvärdt utseende.» Han var då redan gråhårig. Thackeray kände med motvilja att åren började tynga, men han hade den lyckan att dö innan den store förstöraren, tiden, hade i betydligare mån förminskat hans andliga kraft. Och då detta dödsfall inträffade, fann man att den skarpe satiristen,

att denne moralist, hvilken gaf sin samtid så skarpa hugg, var mera älskad än någon kunnat föreställa sig. Det är därför icke utan stort intresse vi läst en skildring af hans karakter, utgifven af en hans kusin, Richard Bedingfield, och ur hvilken vi tillåta oss att här meddela några spridda drag, all den stund det torde vara få af våra läsare som ej lärt känna och älska denne store och gode man.

Han egde, säger hans kusin, ett hjerta uppfyllt af kärlek och tålmod, af sant hopp och sann mensklighet. Han stred en strid för höga tankar. För att begagna Marston's ord:

»— — han verlden lärde,
Att då konventionaliteten trampar
ned en man,
Skall mannen resa sig igen och
sjelf den trampa.»

Sjelf resignerad, uppmanar han oss att vara djerfve och gå anfallsvis tillväga, då vi ha att göra med inrotade vanors och

en falsk moralitets tyranni. Denne tålige, flitige arbetare, denne märkvärdige satirist, hvars gåfva att kunna ironisera var så utomordentlig, denne man som kände samhällets hela mekanism, och som vågade utropa till det engelska folket: »O, I fric och lycklige briter, hvilket uselt, krypande följje ären I icke!» — han har för alltid gjort sig bekant såsom den der ständigt var färdig att använda sina bästa krafter i en öppen strid för sanningen.

Det hus i hvilket Thackeray afled var hans eget. Det hade kostat honom mer än han hade föreställt sig, men han anmärkte till en släkting, att han icke trodde att »ett tusen pund sterling eller så der omkring skulle göra mycket till eller ifrån för honom.» Han hade ej samlat mer än omkring tjugotusen pund sterling. Hade han ej varit så välgörande, skulle han ha lemnat arvingarne till sitt namn en hel del mera. Han brukade under stundom söka ingifva folk den tron att han icke så lätt skilde sig vid sina penningar som man förmodade, och han anmärkte att »vi knota då vi skola göra en af dessa väntjenster som vi kalla en välgörning, ehuru vi kunna komma i samma belägenhet sjelfva.» Och likväl kunde han icke motstå ett vädjande till hans goda hjerta, och han fann, såsom utgifvare af »Cornhill Magazine,» att alla människor hade reda på hans ytterliga frikostighet. Såsom ett exempel på denna må nämnas följande. En dag sände han med en vän ett bref till en litterär person af något anseende, hvilken bodde i Camden Town, och som nu befann sig i nödställd belägenhet. Brevet innehöll tydligen en gåfva. Thackeray berättade nu för vännen, hvilken anmärkte detta, att han vid ett tillfälle förut hade sändt en artikel af ifrågavarande person till ett »Magazine,» med begäran att den samma skulle intagas. Svaret blef att artikeln skulle blifvit intagen ifall det funnits plats, hvarpå Thackeray svarade: »Tag då ut min egen artikel och sätt in den ifrågavarande. Men», tillade Thackeray med ett leende, då han berättade detta — »man kan ej alltid göra på det sättet» — och därför skickade han denna gång den nödstälde penningar. I allmänhet förhöll det sig med hans välgörenhet på samma sätt som med hans religion: han ville sällan nämna den, utan att på samma gång söka be-

kämpa den allmänna föreställningen derom, men om han någon gång nämde den i annan afsigt, var det för att säga att han sjelf hade fått känna hvad det vill säga att lida brist på en guiné och att en viss gemensamhetskänsla i detta afseende gör oss märkvärdigt medlidsamme.

Af hans religiösa känsla finner man i hans verk djupa och fina drag, snarare antydda än uttryckta. Så heter det i hans »Resa från Cornhill till Cairo» om nejen kring Jerusalem: »I medelpunkten ser man platsen för *det stora mordet*. . . . Jag behöfver icke säga mera om detta dystra landskap. Sedan en människa en gång sett det, glömmet hon det aldrig — minnet deraf tyckes följa henne liksom ett samvetsagg och på sätt och vis inblanda henne i det dåd som der blef begånget. Ack, med hvilken ousäglig blygsel och fasa måste man icke tänka på detta brott och nedfalla framför bilden af denne gudomlige och helige martyr!»

Litet längre fram uttrycker han sitt förakt för de olika sekterna och deras trängsintethet. Han utbrister: »På denna heliga plats, kristendomens medelpunkt, öfva representanterna af de tre stora sekterna sin gudstjänst under ett tak och hata hvarandra.»

Denna »Resa från Cornhill» har icke tillräckligt blifvit uppskattad. Det är en herrlig bok, som på hvarje sida förräder visdom och tankedjup. Författaren har sjelf tecknat illustrationerna, och hans teckningar tillkännagifva betydlig artistisk förmåga. Få personer kunde handtera både pennan och ritstiftet så väl som han. En romanförfattare som äfven är tecknare kan göra denna talent mycket nyttig vid skizzerandet af sina porträtter af män och qvinnor. Han kan under sådana omständigheter, då han är sysselsatt med att teckna en maus eller qvinnas andliga egenheter, nedlägga pennan för att med ritstiftet framställa en fantasibild af personers yttre utseende, och detta skall utan tvifvel bidra till att gifva åt den litterära skapelsen lif och verklighet.

Men, för att återvända till Thackerays religiösa känsla: om utöfvandet af välgörenheten, om välvilja mot medmänniskor, trots en skarp och forskningslysten analys af menskliga motiver, om detta kunde göra honom till en religiös man, så var han det. Denna längst gångna människo-

kärlek, hvilken förlåter allt och som midt ibland allt världens onda tror på en allsmäktig och kärleksrik Gud, denna människokärlek, hvilken gör oss till ett med all godhets källa, den synes vara ett ideal, hvilket ingen kan nå, men Thackeray hade dock hunnit långt mot målet. Då man samtalade med honom om tillvarelsens viktigaste frågor, brukade han alltid säga: »Jag vet icke». Och likväl syntes det som om, då han ej var i sällskap, det kommande lifvets stora »mähända» ofta varit föremål för hans tankar. Att hans sinne skakats af det inre lifvets omhållningar bevisas af ett uttryck som efter honom blifvit anteckadt: »Materialismen är ett nödvändigt trappsteg, till hvilket det ytliga sinnet kommer under sökandet efter sanningen.»

Som ofvan nämndes, tycktes han ej fästa sig vid de särskilda kristliga bekännelsernas dogmer. Så berättade en dame, som på en gång hade de fruktansvärda egenskaperna att vara amerikanska, författarinna och ifrig katolik, att hon var ytterst missbelåten med Thackeray. Denne hade nemligen, då hon omnämde att hon bevistade »oratoriet» i den, ultra-romersk-katolska kyrkan i Brompton, yttrat de mycket vanvördliga orden: »Jaså, ni handlar i den butiken». Papisteriet hade således icke just någon vän i honom. Mähända var han skeptisk i afseende på åtskilliga viktiga religions-satser, men för religionen i det stora hela hyste han alltid djup vördnad. Vid ett tillfälle yttrade han om en af liden framstående prestman, hvars förmåga och talent han för öfrigt erkände, att han icke i allt kunde gilla honom, emedan han, prestmannen, »hade ett sådant sätt att patronisera vår Herre» — ett uttryck som kan gälla om mer än en prest och kyrka.

I en af sina böcker visade sig Thackeray mycket bitter mot militärståndet. »Jag hatar det och dess blodiga handtverk», yttrade han. Huruvida han efter de senaste månadernas händelser icke skulle ännu skarpare ha uttalat sig mot detta »handtverk», är visst, men säkert är å andra sidan att han ofta mildrade sina uttryck, hvilka han fält under inflytande af för tillfället upprörda känslor. Så skref han en gång en uppskakande artikel i »Fraser's magazine» under titel »Going to see a Man Hanged». Någon på en gång vältaligare, djupare gripande och af rättvisare förtry-

telse uppfylld vederläggning af dödsstraffets rättmätighet har väl knappast blifvit skriven, och likväl svarade han en person, hvilken för honom uttryckte sin beundran öfver denna artikel: »Jag tror att jag hade orätt. Mina känslor voro uppskakade. Dessa mördare äro dock sådana djeflar.» — Emellertid kunde han aldrig försona sig med tanken på afrättningar.

Han hade en engelsmans afsky för lättfärdiga kontinentala åsichter i afseende på könsförhållanden och yttrade vid ett tillfälle: »Frankrike skall aldrig blifva politiskt pånyttfödt, så länge fransmännens sociala åsichter stå på så låg ståndpunkt.» — Balzacs och George Sands lysande egenskaper erkände han till fullo, men han kunde icke med deras grofva »profligacy». För öfrigt skönade han icke heller sitt eget lands författare och författarinnor. Oberäknadt hvad man i hans skrifter finner af fint och dräpande *persiflage* öfver såväl män som kvinnor, hvilka *invita Minerva* gripit till pennan, hörde man honom t. ex. en gång om mrs Gore muntligen yttra: »Hon är lika god författarinna som alla de andra, och lika elak.» En annan gång blef han bjuden på en tillställning, der äfven mrs Trollope skulle infinna sig. Han tackade för bjudningen men nekade att komma, sägande: »Nej, för tusan, jag kan ej komma. Jag har just tilltvålat den damen i en revy. Jag tror att hon brukar ljuga.» Sedermera skref han likväl med beröm om henne.

Thackerays snille föll ej i ögonen för utanför stående. Han hade alltid audlig styrka i reserv. Argumenter brydde han sig icke mycket om. Män med mindre egenskaper ha egt vida större förmåga i resonnement än han. Men han såg med ens och vida — blickade in i sjelfva hemlighetens hjerta, såsom snillet alltid gör. Då han en gång talade om Dickens, och någon yttrade att han icke trodde att denne var en djup tänkare, svarade han: »Nej, men han har en fin och klarögd instinkt, och detta är bättre än filosofi.» Dickens beundrade han för öfrigt på det djupaste och utan all afund. Under Macauleys lifstid satte han honom högst bland alla levande skrifställare. I Dumas' »De tre musketörerna» var han förtjust, och han läste om detta arbete flere gånger. Om miss Brontë och hennes roman »Jane Eyre»,

yttrade han, då någon påstod att detta arbete var ett verk af ett fullkomligt snille, att han ansåg henne hafva »den största möjliga talent». I afseende på lord Byron hade han en något liknande åsigt. Det var »en underbart talentfull man, icke ett snille», och då man för honom citerade såsom sublim verserna i »Childe Harold» om Sankt Peterskyrkan, svarade han: »Detta bevisar blott att lord Byron var en humbug. Det är icke alls det intryck som denna kyrka framkallar.»

För tragedien i allmänhet hade han blott ringa smak, allra minst för de nu lefvande engelska tragiska författare. Så yttrade han om Macready: »Han har mycket godt hufvud, men, ehuru han är vår ende tragiker, tror jag att han är en humbug. Han är icke naturlig.» — Naturen tillbads af Thackeray. Det var denna känsla som gjorde honom till realist. Iakttagelsen snarare än refleksionen och det poetiska drömeriet var hans lif. Han var den störste bland observatörer.

Den egendomliga blandningen hos Thackeray af hjertegodhet vid bedömandet af människor i förening med en anstrykning af cynism — den senare egenskapen utgörande ett resultat af hans skarpa uppfattning af motiven för menskliga handlingar — kan ej förnekas. Men han var en cyniker i teorien, icke i praktiken, och icke ens hans teori gick djupare än till ytan.

Ordet »humbug» var alltid i hans mun, sällan i hans hjerta. Då en person berättade att han råkat den bekante irländaren Knowles och yttrade, att han ansåg den för en af de angenämaste personer han någonsin träffat, svarade Thackeray: »Det är en förtjusande gammal humbug.» Detta lärer väl för öfrigt varit hans åsigt om de flesta irländare, ty han yttrade en gång: »De äro en nation af lögnare.»

Thackeray sade emellertid oftast mer än han egentligen ämnade. Han yttrade en gång, då en gammal skolkamrat blef omnämnd af en vän: »Om han besöker er, så tag vara på edra silfvergafflar.» »Är han så dålig?» svarade vännen, troende att Thackeray ville påstå att mannen var en tjuf. »Nej, jag menade icke det,» svarade Thackeray, »men han lånar penningar och betalar aldrig.»

Thackeray ville emellertid ytterst sällan

mottaga återbetalning af penningar som han lånat åt fattiga författare, och brukade såsom skäl uppgifva, att det var ganska troligt att han sjelf skulle komma att sakna »den saken».

Såsom bevis på hans tacksamhetskänsla må nämnas följande. En person råkade Thackeray dagen efter sedan han återvänt från sin resa i Amerika, och frågade honom hvad han tänkte om republikanerna derstädes. »Jag skall framställa mina åsikter om amerikanarne i en bok som jag icke ämnar skrifa,» blef svaret, ty han var ej den man som kunde glömma att det var af amerikanska dollars han sammanbragt sin förmögenhet.

Thackeray älskade sin hustru och var ofta hemma hos henne. Han yttrade, sedan hon blifvit vansinnig, med en djup suck: »Stackars hustru, jag var lika lycklig med henne som dagen var lång hos henne.»

Författare i allmänhet stodo icke mycket högt hos Thackeray, och han förklarade att få af dem voro gentleman. Han tyckte mycket om att få sällskapa med »swells», såsom han brukade kalla noblessen; men han brukade äfven ofta sjelf förlöjliga denna sin svaghet. Att denna emellertid var rätt stor bevisade sig icke sällan. Han promenerade en dag med en bekant, då en gentleman kom fram och talade med honom. Samtalet räckte emellertid icke länge. »Det var hertigen af Devonshire,» yttrade Thackeray en minut efteråt. »Jag ville ej tala längre med honom, ty jag fruktade att bli bjuden på middag af honom, och jag är tvungen att lefva mycket enkelt.»

Följande dag berättade emellertid en tidning att författaren till »The Book of Snobs» dinerat hos samme hertig.

En annan af Thackerays svagheter var den för skönhet. Då man en gång yttrade till honom om en skådespelerska, att hon var en stor konstnärinna, svarade han: »Ja, — men» — tillade han utan ett ögonblicks uppehåll — »hon är så förskräckligt full!» Om sin mor yttrade han en gång, då denna gjort något som hos honom framkallade ett ögonblicks vrede, »men — hon är så vacker». Han älskade henne mycket ömt, men yttrade en gång: »Vi ha olika tankar i en mängd saker. Den förgångna generationen kan ej hysa samma känslor som vi.» Hon hade asiatiskt blod i sina ådror, hvilket dock ej var synligt hos honom, och få

qvinnor kunde jämföras med henne i personliga behag. Då hon var femtio år såg hon ut att vara lika ung som sonen.

»Kärlek är människans lif,» säger Svedborg, och kärlek låg äfven på botten af Thackeray's. Hans ögon voro öppna för allt det låga och allt slags ondt, men ännu öppnare för sanningen, för det gudomliga. Han var stor och god, medlidsam mot de felande, ödmjuk mot Gud; han älskade friheten och var menskligheten trogen — en sann stridsman för det sanna och rätta.

Vidskepelse. I nästan alla människors bröst förefinnes en tro på förebud eller omäna, hvilken ofta nog utöfvar ett starkt inflytande på deras lif. Vi komma att tänka på denna temligen utslitna sanning tillfölje af en ryktbar vorden vidskepelse, hvilken väl snart kommer att glömmas, sedan Napoleons inflytande på folkens öden för alltid upphört. Det är den välbekanta historien om Napoleons stjärna. Nyligen ha vi sett en ny kuriös berättelse om denna vidskepelse, hvilken meddelats af general Rapp, som, då han återvände från belägringen af Danzig, hade något att meddela kejsaren och inträdde i hans kabinett utan att vara anmäld. Han fann Napoleon försänkt i så djupt begrundande, att hans inträde icke blef observeradt. Generalen, som såg att kejsaren icke vörde sig, fruktade att denne kunde vara illamående och gjorde med flit ett litet buller. Napoleon fattade genast Rapps arm, pekade mot himlavalvet och yttrade: »Ser ni denna? Generalen svarade härpå intet, men då han tillfrågades ännu en gång, förklarade han, att han icke såg någonting. »Hvad! yttrade kejsaren, »ni ser den icke? Det är min stjärna, den är alldeles midt framför er — mycket lysande.» Småningom blef han allt mer upprörd och utropade: »Hon har aldrig öfvergifvit mig. Jag ser henne vid alla stora tilldragelser. Hon befäller mig att gå framåt, och detta är för mig ett säkert tecken till framgång.» Denna sinness illusion har af några blifvit förklarad såsom symptom till ett af dessa förestående epileptiska anfall af hvilka man vet att Napoleon I led. Huruvida detta var fallet eller ej, ligger dock utom frågan, emedan dylika vidskepelse hafva utmärkt stora män i alla tider. Så hade en annan hjälte, den engelske amiralen Nelson, en hästsko fastnitad vid linieskeppet

Victory's stormast, af hvilken hans likkista sedermera blef förfärdigad. Så gick den ryktbare d:r Johnson aldrig uppför en trappa utan att räkna stegen, så att han kom att beträda det sista trappsteget med en viss fot. Så angelägen var Johnson att iakttaga detta, att han vid flere tillfällen då han förgätit att räkna stegen återvände för att rätta glömskan.

Nära nog hvarje vidskepelse kan spåras tillbaka till forntiden. Sålunda ana icke de spåqvinnor hvilka för att förtjena penningar på andras lättrogenhet ännu i våra dagar spå i kaffe, att det är Josefs och hans bröders spådomskopp som de begagna; icke heller veta de unga flickorna, då de upphänga en vigsling vid ett hårstrå i ett glas, att de romerska flickorna gjorde så för årtusenden sedan.

Sjömän anse det olyckligt att afsegla från en hamn på en fredag. I nästan hvarje större sjöstad är en historia gängse om skeppsegare som beslutat att utrota denna vidskepelse, och hvilken till det ändamålet lät ett fartyg, som han kallade för »Fredag», löpa af stapeln på en fredag, och afsegla på en fredag med en kapten och en styrman hvilka båda voro födda på fredagen: och det triumferande slutet på denna berättelse blir alltid, att det fartyget aldrig sedermera hördes af.

Det egendomliga med dessa vidskepelse är icke blott att de förskrifva sig från den gråaste forntid, utan äfven att de äro så vidt spridda, att de nästan alltid under en eller annan form kunna anträffas bland alla folk, och fastän, såsom ofvan anmärkts, den Napoleonska släktens stjärna väl för alltid slocknat, så skall säkerligen ännu mången annan, vid antipoderna liksom i Europa, tro på sin stjärna, måhända för att få denna sin tro på ett liknande sätt gäckad.

Handeln med vilda djur i Batavia

är en temligen betydlig affär. Af de infödde säljas nemligen till kaptenerna på derstädes för ankar liggande fartyg vilda foglar, ormar, tigrar o. s. v. Dessa föras derefter till Europa och Nordamerika, och blifva der sålda med ganska god förtjenst. Egendomligt är det att se, huruledes *ancondan* eller *boa constrictor* — jätteormen — föres i marknaden, trängt inpackad i en bambubur, och man skulle icke kunna hålla det för möjligt att en dylik varelse följt

kan föga sig i att befinna sig i en dylik ställning, samt ännu mera *lefva* i densamma, ja föras på långa sjöresor utan att erhålla den ringaste föda eller ens få något att dricka. Ofta nog utbjudas äfven lefvande tigrar till salu, instängda i icke synnerligt starka burar af arekapalmträ. Detta träslag har emellertid den egenskapen att lätt gå sönder i hvassa splittror; och biter tigern i en af burens stänger, hvilka han, ifall de voro gjorda af annat träslag, lätt skulle förstöra, så sticker han splittrorna i gommen och afstår snart från försöket.

Samlingsplatsen för de infödde är vanligen vid floden hos skeppsburnerarne, och blifva några af de vilda djuren icke sålda, så få de vanligen stå kvar på gårdarne hos nyssnämde handlande. Ofta nog händer det derunder, att djuren komma lösa, och det är icke alldeles oerhördt att man får se en tiger som på detta sätt kommit lös med ofantliga språng begifva sig på väg tillbaka till sina skogar.

Nytt gatulägningsämne. Äfven här i Stockholm har man en ledsam erfarenhet af svårigheten att på mycket trafikerade ställen erhålla ett lämpligt gatulägningsämne. Fältsten, *hoc est*, runda små stenar som utgöra lika många tortyrredskap för menniskor och djur, äro en omöjlighet öfver allt, utom förstås i den kongl. svenska hufvudstaden; tuktad sten är skadlig för hästar, som skola draga stora lass och utslites för öfrigt lätt der trafiken är mycket stark och synnerligt tunga varor forslas, såsom t. ex. på vissa ställen i London; granitblock äro om möjligt ännu mera farliga för dragare än tuktad sten, och hvad asfalt duger till der trafiken är mer än vanligt liflig, derpå ha vi haft ett talande bevis i hörnet af Freds- och Drottninggatorna. Ett experiment med ett nytt gatulägningsämne försökes emellertid nu i Cheapside i London, och det torde icke vara för mycket att säga, att om detta ämne uthärdar trafiken der, så uthärdar den hvilken trafik som helst i hela världen. Det är ett bolag, hvilket kallar sig »Val de Traverse Asphalt Company», som fått tillåtelse att utföra detta experiment. Sedan man först lagt en bädd af cement på vägen, utsprides deröfver det egentliga gatulägningsmaterialet. Detta ser snarast ut som sot och är således icke flytande, såsom man eljest är van att se as-

falt, då den utlägges. Detta material består af sten eller jord, som endast till en del är bituminös, och hvilken, efter att ha blifvit bruten i småbitar, kastas i en stor kittel, under hvilken stark eld underhålles och hvarest ämnet i ytterst upphettadt tillstånd krossas till ett pulver, hvilket som sagdt liknar sot. Detta föres derefter hett som det är ut på vägen, hvarest det nedstampas med starkt upphettade, vid lämpliga skaft fästade jernklumpar. Öfver allt der slagen af de heta jernklumparne träffa det bituminösa ämnet, blir det fullkomligt jemut, och sedan operationen är slutad, har man en väg, hvilken ser ut som vore den af jern, med den skilnad att man icke så lätt halkar på densamma som ifall den vore af nämnda metall. Resultaten af detta nya ämnes användande äro ännu icke bekanta, men man antager att de skola bli mycket goda.

Kejsar Napoleon som riddare. I en tysk tidning berättas från fångens på Wilhelmshöhe ungdomstid, att han en gång under en promenad på stränderna af Rhen kom att tala med ett par damer, hvilka beklagade att ridderligheten i våra dagar försvunnit. Prinsen förnekade detta, och den ena af de unga damerna kastade en blomma i den derstädes mycket strida floden, uppmanande honom att bevisa sin tro med sina gerningar. Utan besinnande kastade sig prinsen i strömmen, höll på att drunkna, men — blomman var räddad.

<i>Innehåll:</i>	Sid.
Folket och dess representanter	97.
Franska studier under kriget.	103.
<i>Garcin de Tassy</i> La Langue et la litterature hindoustanien.	
Blick på pressen	105.
Strödda underrättelser	107.
Drag ur Thackerays karakter. Vidskepelse m. m.	

Annälan.

Prenumeration å **Samtiden** kan ske på postkontoren, hos bokhandlarne och i Stockholm på utdelningsställena för tidningar. Priset för helt år 10 rdr, för halft år 5: 50, för kvartal 3 rdr, postarvodet för landsorts-prenumeranter inberäknadt.

OBS. Alla meddelanden rörande *Veckoskriften ställas till Expeditionen af Samtiden, N:o 28 Norra Smedjegatan, kontoret 1 tr. upp.*